

Türkiye :

1937 yılında Türkiye madenlerinin inkişafı bir yıl önceki seyrini takip etmektedir. Bu inkişaf sistematik bir sâyin doğruduğu hendesî bir intizamdadır, ki bütün bir Cumhuriyet devrine bağlanır.

Vakıa -kömür ve çimento müstesna- 1937 yılı istatistiği henüz elimizde değildir. Fakat bazı maden cevherlerimizin gümrük aylık ihracat listelerindeki mevkiini tetkik ederek bu hususta bir fikir edinebiliyoruz, işte adetleri :

Aylar	Krom Kg.	Antimuan Kg.	Kurşun Ton	Çinko Ton
2. inci Kâ.	17 350 085	22 000	1 900	—
Şubat	12 416 660	106 871	—	2 950
Mart	13 825 302	51 442	—	2 988
Nisan	12 867 000	153 610	2 850	5 550
Mayıs	12 674 700	70 180	—	2 106
Haziran	20 439 200	68 615	1 593	3 490
Temmuz	19 678 080	221 080	—	—
Ağustos	16 043 475	111 885	—	2 133
Eylül	18 748 350	103 080	—	1 649
1. inci Teş.	21 196 853	—	2 050	—
2. " "	18 722 931	—	—	4 133
1. " Kâ.	15 081 000	490 780	—	—
Yekün	199 043 636	1 399 543	8 393	24 999

Şimdi aynı cevherlerimizin 1936 yılı maden imrarat rakamları ile karşılaştıralım:

Cevherin Cinsi	Ton
Krom	163.880
Kurşun	7.632
Çinko	17.126
Antimuan	1.070

Bu senenin mes'ut neticelerinden biri tamamen memleket mali olan Eti Bank millî müessesemiz memleket ihracatında kendine lâıyık olan mevki almakta ve bilhassa maden ihracatımızın listesine yeni metağlar ilâve etmekte olduğudur. Artivin Vilâyetinde harap bir halde bulunan ve senelerdenberi atıl duran Kuvarshan bakır madeninin tesisatı 1937 yılında yenilenerek 400 ton bakır Birleşik Amerika'ya sevk edilerek satılmıştır. Yine 1937 yılında Keskindeki Molibden madeninden de 43 ton Molibden ihraç edilmiştir. Ergani'nin 20 kilometre şimali şarkisinde bulunan Guleman krom madeninden istihsâl edilip harice sevk edilen 48,173 ton krom ile Eti Bank'ın kurduğu bir müessese olan Şark Kromları Türk Anonim Şirketi memleket krom ihracatında şimdiden takriben % 25 e yakın bir mevki elde etmektedir. Guleman kromunun ihraç yekûnunun önümüzdeki senelerde daha artacağını şimdiden iddia etmek Türkiye Cumhuriyetinin plânlı çalışmasının tabii bir neticesidir.

1937 Mayıs'danberi Eti Bank'ın Zonguldak kömür havzasında sahip bulunduğu kömür işletmesinden. istihsâl edilen 471.050 ton taş kömüründen iç ve dış piyasalara sa-

tılan miktarı 266.478 tondur. Bunun 205.141 tonu iç piyasalara hamule ve ihrakiye olarak verilmiş, 61.337 tonu da dış piyasalara satılmıştır.

Zonguldak kömür "havzamızın umumî durumuna gelince : 1923 senesinde 597.499 tonu umumî kömür istihsâlimiz her sene artarak 1937 nihayetinde 2.306.869 ton olmuştur.

Bu artışın tam seyrini gösteren rakamları aşağıya yazıyoruz :

Yıllar	Tüvenan İstihsâlât	İ m r a r a t		
		Türkiyeye	Ecnebiye	Yekûn
1923	597 499	518 880	85 540	604 420
1924	994 020	582 654	118 865	701 519
1925	957 625	648 711	120 975	769 686
1926	1 216 008	761 783	148 593	910 376
1927	1 323 833	832 830	65 023	897 853
1928	1 250 639	816 757	101 261	918 018
1929	1 421 008	827 086	157 979	985 065
1930	1 595 359	862 492	275 360	1 137 852
1931	1 574 091	816 618	299 259	1 115 877
1932	1 593 579	842 702	335 553	1 178 255
1933	1 852 107	843 862	479 360	1 323 222
1934	2 288 269	960 162	692 266	1 652 428
1935	2 340 491	963 159	749 960	1 713 119
1936	2 298 649	967 781	570 868	1 538 649
1937	2 306 869	1 177 868	327 123	1 504 991

Listenin tetkikinden görüleceği üzere Cumhuriyet devrinde Zonguldak kömür havzasından 23.610.046 ton kömür istihsâl edilip bu miktardan 12.423.345 tonu dahilde sarf ve istihlâk edilmiş ve 4.527.985 tonu harice sevk edilmiştir.

Hariç kömür satışımızda son iki sene de görülen kısmî azalış bilhassa dahilî istihlâkin artmasından ileri gelmektedir. Vakıa haricî ticaret muvazenemiz cephesinden noksan gibi görülecek bu cihetin memleket sanayiinin inkişafına, yurddaşlarımızın istihlâk ve refah seviyesinin yükselişine en büyük delildir. Bu hâdis 1937 de daha ziyade tecelli etmektedir; 1936 ya nazaran iç pi-

yasa sarfiyatında 200.000 tonu aşan bir artış vardır. Bu da şüphesiz yurdumuzun umumî iktisadi için sevinçli bir neticedir.

Hariç satışlarımızın önümüzdeki yıllarda mühim bir miktarda yükseleceğine şüphe edilemez. Tamamen millî sermaye ve memleket evlâdı eline geçen kömür madenlerimizi Büyük Şefimizin 1. 11. 938 tarihindeki irşad ve direktifleri üzere üç senelik plânlı bir saıye sahne olmaktadır. Program mucibince üç sene sonra bir misli artacak olan istihsâlimiz hem inkişaf eden sanayi ve refah durumumuzu karşılayacağı gibi hariç satış muvazenemizde kömürlerimiz eskilerin çok üstünde yer alacaktır.

Havzada taş kömürü stok vaziyetimiz normaldir. 1936 nihayetinde 114.334 ton olan stokumuz 3.109 tonu fazlasile 117.443 tondur.

Dış piyasa kömür satışlarımızda memleketlerin nisbî vaziyetlerini aşağıya yazıyoruz :

	% Nisbeti
Fransa	38.50
Yunanistan	20.55
İtalya	17.52
Brezilya	13.70
Romanya	5.78
Suriye	3.95

Yabancı gemilerine havzadan bunker kömür satışımızın nisbî rakamları şunlardır :

	% Nisbeti
Yunan	62.08
İtalyan	14.45
İngiliz	17.78
Romanya	2.78
Mısır	2.71
Alman	2.35
Yugoslavya	1.58
Norveç	0.33

Tamamen dahilî istihlâkimize münhasır olan Linyit istihsâlimizde her yıl artmasında devam etmektedir. İşte adetler :

Sene	Ton
1929	11.558
1930	9.389
1931	7.775
1932	13.560
1933	29.561
1934	52.777
1935	73.355
1936	95.817
1937	117.631 tondur.

Medenî ihtiyaçların başında gelen mağden kömürü sarfiyatının dahilde mütezayit sür'at düsturuna bağlanır bir *tarzda* çoğalışı Cumhuriyet vatandaşları umumî hayat seviyesinin en kuvvetli ölçüsü, istikbalin de parlak günlerinin müjdecisidir.

Son yıllarda çimento sanayiimiz de ciddî bir gelişme devrindedir. 1935 yılında

331.175 ton olan umumî istihsâlimiz, 1936 da 137.086 tonu ve 1937 de ise 214.794 tonu bulmuştur. Yurd imarının bir müş'iresi telâkki edilebilecek bu neticeyi de kaydediyoruz. Bilhassa 1936 ile 1937 yılı istihsâl farkı 77.608 tondur. Halbuki 1926 yılında umumî istihsâlimiz ancak yirmi bin tonu pek az aşmakta idi.

Diğer mağden istihsâlimiz bir yıl önceki seviyesini muhafaza ettiğini tahmin edebiliyoruz. 1938 ve 1939 da yurd iktisat plânçosunda maden cevherlerimizin daha mühim mevki alacağı da muhakkaktır. M. T. A. Enstitüsü tarafından etüdleri ikmâl edilip işletmeye devredilmekte olan Mor - gül bakırının, Divrik demirinin, Bolgardağ kurşununun istihsâl vaziyetine girmesi işi de bu önümüzdeki senelere mevdu'dur.

M. T. A.

D ü n y a

1937de Dünya Mağdenciliği

1937 dünya maden istihsalâtı hakkında intişar eden muhtelif istatistikler tetkik edilince 1936 yılına nisbeten umumî olarak bir artış kaydettiği görülmektedir. Esasen 10 aylık istihsâl vaziyeti göz önünde tutularak M. T. A. 1938 No. 1 de 1937 dünya mağdenciliği -dokuzuncu aydan sonraki mühim fiat düşüklüğüne rağmen- bir inkişafa sahne olacağı tahmin edilmişti. Bu günde bu tahminimizi adetlerle tevsik edebiliyoruz (1) :

	İstihsal		İstihlâk	
	1936	1937	1936	1937
Bakır	1 710 000	2 175 000	1 879 000	2 128 000
Kalay	179 399	199 350	173 000	184 000
Kurşun	1 493 000	1 647 000	1 596 000	1 730 000
Çinko	1 497 000	1 646 000	1 003 296	1 084 000

* Amerika B. D. hariç

Görülüyor ki, dünya maden istihsalâtı istihlâk ile beraber artmıştır. Buna rağmen acaba son aylarda umumî olarak fiat sukutu neden inbias etmiştir ? Buradaki diğer âmiller arasında Spekülâsyonun çok mühim bir rol sahibi olduğundan şüphe edilemez.

Ayrıca stok vaziyetine de işaret etmek lâzım gelir : Yukarıki listede görüleceği

[1] Yabancı kaynakların da istatistik! rakamlarında mutlak bir mutabakat olmamakta ve daima bir tahavvül göstermektedir. Mukayese için nisbî vaziyetleri değiştirmedeği gibi M. T. A. da neşrettiğimiz adetlerhakikate en yakın olanlardır.

üzere 1936 istihlâk vaziyeti 1936 istihsâli -nin ehemmiyetli addolunacak miktarda üstündedir. Halbuki 1937 istihlâki ise istih -sâle kısmen tekabül etmektedir.

İşte 1937 yılının aylara göre bakır stok vaziyeti :

D ü n y a
Tasviye edilmiş stokları

2. inci Kânun	336.051 t.
Şubat	330.073
Mart	308.431
Nisan	283.363
Mayıs	291.448
Haziran	301.765
Temmuz	313.115
Ağustos	328.611
Eylül	344.738
1. inci Teşrin	382.314
2. inci Teşrin	413.846
1. inci Kânun	471.752
2. inci Kânun 1938	505.960
Şubat 1938	529.850

İkinci kânunda 336.051 ton stok mevcudu sene nihayetinde 471.752 tonu bulmaktadır. Bu stok vaziyeti ile fiatı karşılaştıracak olursak iktisat kitaplarının arz ve talep kanununa yeni bir delil teşkil edecek bir tenazurdur. Bu hususta tam bir fikir edinilmesi için Londra maden borsa -sının bakır fiatını -diğer esas cevherlerle beraber- altın ingiliz lirası olarak aşağıya yazıyoruz :